

13. Aplikace sociální psychologie

Sociální psychologie

Mgr. Katarína Millová

jaro 2007

Z historie

- 1871 **G.A.Lindner**: „*Myšlenky k psychologické společnosti jako základ společenské vědy*“
- výklad organizace společnosti
- vznik sociální psychologie ovlivnila potřeba popsat sociální jevy, které se objevily v 19. stol.: revoluce, vzpoury, konflikty velkých skupin
- 30. léta 20. stol.: **Hawthornské studie (E. Mayo)** v USA: zvyšování produktivity práce na základě změny postoje k práci
- podnik plní 2 funkce:
 1. *ekonomickou*
 2. *sociální*

Z historie

- další aplikace sociální psychologie ve **vojenství**
- 1. sv. válka USA: výběr osob do armády – skupinové testy inteligence (Army alfa, Army beta)
- 50. – 60. léta 20. stol.: rozvoj sociální psychologie jako akademické disciplíny

Oblasti aplikace sociální psychologie

- psychologie práva
- environmentální psychologie
- kulturní psychologie
- sociální psychologie zdraví
- sociální psychobiologie
- sociální psychologie emocí
- sociální opora a osamělost
- bezmoc a beznaděj
- sociální psychologie závislostí
- sociální psychologie násilí
- zvládání stresu – coping
- strategie chování v náročných životních situacích
- sociálněpsychologický výcvik, atd.

Psychologie práva

- psychologie pronikla do práva po 2. sv. válce
- je to aplikovaná hraniční disciplína
- psychologie práva je obecnější pojem, zastřešuje, přispívá k rozvoji teorií práva, zabývá se vztahy mezi právem a psychologii
- x **forezní psychologie**: soudní praxe a účast psychologa v ní

- jak normy a zákony ovlivňují chování lidí
- zabývá se sociální **spravedlností** (distributivní x procedurální)

Psychologie masové komunikace

- rozmach na začátku 20. století: masové rozšíření filmu, rozhlasu a novin)
- fenomén **propagandy**:
 1. *teorie zázračné střely*
 2. *teorie selektivního vlivu*
- masová komunikace (x interpersonální komunikace):
- původce ani příjemce není jedinec, ale množina lidí
- má veřejný charakter
- role původce a příjemce se nemění
- sdělení může přijímat jak jeden, tak více lidí

Environmentální psychologie

- studuje vztah mezi jedincem začleněným do prostředí a fyzikálním rámcem
- centrálním zájmem je **externí validita**
- **kognitivní mapa (E.C. Tolman, 1948)**: představa jedince o prostoru, např. kognitivní mapa města, kde bydlí
- pomáhá nám v orientaci

Kulturní psychologie

- předvědecké přístupy ke kultuře:
 1. *zvyky a způsoby chování*
 2. *kultura jako duch národa*
- otázka vztahu člověka a kultury – ANTROPOLOGIE
- 3 oblasti uplatnění psychologie:
 1. *bazální osobnost: společný jmenovatel, který charakterizuje všechny jedince dané kultury*
 2. *psychologická antropologie*
 3. *kultura a vývoj kognitivních funkcí (**Lurija**)*

Psychologie rodiny

- **rodina** – klíčové téma aplikované sociální psychologie
- poprvé se tady projevuje prosociální chování, proces identifikace, atd.
- typologie partnerů: *rovnoprávní, rodičovský, dětský, romantický, racionální, přátelský, nezávislý partner*
- typy problematických vztahů: *chladný manžel + manželka toužící po lásce; manžel hledá v manželce matku; volné manželství s oboustrannou nezávislostí; paranoidní manželství*
- adaptace na rozvodové situace: *maladaptace, zlá adaptace, problematická adaptace, dobrá adaptace, velmi dobrá adaptace*

Sociální psychologie zdraví

- zkoumá zákonitosti vlivu psychických dispozic, funkcí a procesů na zdraví člověka, vznik a rozvoj nemocí a možnosti jejich terapie, rehabilitace a prevence
- *předchůdci psychologie zdraví*: lékařská psychologie, psychosomatická medicína, behaviorální medicína
- koncepce vulnerability: „*illness*“ *behavior* x „*health*“ *behavior*
- typy chování jako rizikový faktor onemocnění:
 1. ***osobnost typu A***
 2. ***osobnost typu C***
 3. ***osobnost typu D***
- soc. determinanty zdraví: koncepce životních událostí, sociální opora, SES

Sociální psychologie emocí

- dnešní pojetí emocí:
 1. podnětová situace
 2. vědomý prožitek
 3. tělesný stav
 4. chování
- v sociální oblasti se využívá zejm. **výrazu emocí**
- kulturní podmíněnost výrazu emocí
- vztah emočního prožitku s výrazu tváře
- vývoj emocí a jejich socializace
- emoce v sociálních vztazích (zejm. attachment a intimita)

Sociální opora a osamělost

- metody zjišťování **soc. opory**: dotazníky soc. opory, seznam soc. sítě, vnímaná soc. opora přátel a rodiny
- soc. opora vnímaná x přijímaná x dostupná
- **osamělost**: daná naším prožíváním, ne obj. podmínkami
 1. *emocionální osamělost*
 2. *sociální osamělost*
- příčiny vzniku a předpoklady překonávání osamělosti:
- spojení s anxiózitou, stydlivostí, introverzí, atd.
- nedostatek soc. zručnosti
- sebepodceňování
- strategie zvládání

Bezmoc a beznaděj

- naučená bezmocnost (**M.E.P. Seligman**) → atribuční reformulace → teorie depresivní beznaděje → teorie bezmocnosti – beznaděje (helplessness – hopelessness theory)

Sociální psychologie závislosti

- závislost: *fyzická x psychická závislost*
- abúzus x misúzus x návyk

Modely vzniku závislosti:

- model zámek – klíč
 - model vývojka – film
 - bio-psychosociální model
-
- rizikové typy lidí: nezdrženliví, nesebejistí, hysterici, neurotici, schizoidní rysy, impulzivní, atd.

Sociální psychologie násilí

- **násilí**: použití síly proti někomu / něčemu
- násilí x agrese (více obecná)

Typologie násilí:

1. *fyzické násilí*
2. *psychické násilí*
3. *sexuální násilí*

- a) aktivní týrání a zneužívání
- b) pasivní zanedbávání

- „ideální“ prostředí pro násilí je **rodina**
- násilí na školách: **šikanování**

Zvládání stresu - coping

- **stres (H. Selye)** – koncepce všeobecného adaptačního syndromu (GAS) – fyziologický pohled
- dnes: stres zejm. z psychologického hlediska
- eustres x distres

Kognitivně – transakční model stresu:

- **R.S. Lazarus, S. Folkman**
- 3 fáze vyrovnávání se stres. situací: primární, sekundární a terciární zhodnocení situace
- copingové strategie a styly: *strategie zaměřeny na problém x na emoce x na vyhnutí se*
- dispoziční x situační x interakční přístup ke zvládání stresu

Strategie chování v náročných životních situacích

- 3 otázky:

1. *identifikace konfliktních situací*
2. *jak člověk tyto situace řeší*
3. *vzah mezi zvládnutím a dispozicemi*

Klasifikace náročných živ. situací:

- **Reese, Smyer**

- dimenze vlivu událostí na jedince:

1. biologická
2. fyzikální
3. individuálně – psychologická
4. kulturně - historická

Strategie chování v náročných životních situacích

- dimenze vnímání událostí jedincem:
 1. rodina
 2. láska a manželství
 3. rodičovství
 4. bydlení
 5. zdraví
 6. já
 7. veřejnost
- přátelé
- společenské vztahy
- peníze
- škola
- práce
- zákon
- jiné

Doporučená literatura

- Výrost, J. – Slaměník, I . (1998) Aplikovaná sociální psychologie. I.: Člověk a sociální instituce. Praha: Portál.
- Výrost, J. – Slaměník, I . (2001) Aplikovaná sociální psychologie. II. Praha: Grada Publishing.
- Komárková, R. - Výrost, J. – Slaměník, I . (2001) Aplikovaná sociální psychologie. III.: Sociálněpsychologický výcvik. Praha: Grada Publishing

Děkuji za pozornost

